

Omdat koraaljuffers zelden werden verzameld is er nu van het vasteland van Griekenland niet bekend welke soort er voorkomt. Een vergelijkbare situatie zal zich in Nederland niet zo snel voordoen. Toch is het niet onzinnig om ook in Nederland te verzamelen. Het opbouwen van een referentiecollectie kan een belangrijke reden zijn om te verzamelen. Als je bijvoorbeeld je waarnemingen uit Spanje wilt publiceren zal je eerst moeten weten of je nu *Ischnura graelsi* of *I. elegans* hebt waargenomen. Het vergelijken van je in Spanje verzamelde *Ischnura*'s met in Nederland verzamelde *I. elegans* maakt de determinatie een stuk makkelijker.

Een andere reden om te verzamelen is voor het genetische onderzoek dat in toenemende mate plaatsvindt. Zo worden momenteel in Europa en Amerika de verwantschappen van soorten beekjuffers (*Calopteryx*), pantserjuffers (*Lestes*), heidelibellen (*Sympetrum*) en korenbouten (*Libellula*) onderzocht. Dit gebeurt deels op basis van Nederlands materiaal. Tevens is het mogelijk om op deze manier onderzoek te doen aan de ecologie van een soort. Zo probeert iemand in Groot-Brittannië het trekgedrag van de Paardenbijter (*Aeshna mixta*) in kaart te brengen op basis van genetische variatie binnen de Europese populatie. Een Duitser probeert de recente koloniasatiegeschiedenis van de Vuurlibbel (*Crocothemis erythraea*) te reconstrueren. Op dezelfde wijze is het misschien mogelijk om ooit vast te stellen of de recente snelle toename van de Rivierrombout (*Gomphus flavipes*) in Europa via het Rijn-Donau kanaal tot stand is gekomen, zoals soms wordt beweerd.

De opmerking dat het verzamelen van libellen niet meer van deze tijd is, behoeft volgens ons dus enige nuancering. Het in Nederland verzamelen van libellen als bewijsmateriaal is geen strikte noodzaak, maar het kan wel nuttig zijn voor het verkrijgen van referentiemateriaal en voor onderzoek. Bovendien is het waardevol om van bijzondere vondsten materiaal op te slaan, wat bij later onderzoek van pas kan komen. Ben je van plan om een verzameling aan te leggen, denk dan na over de volgende punten:

1. Verzamel alleen materiaal als je van plan bent om er serieus gebruik van te maken.
2. Verzameld materiaal moet goed worden geconserveerd en geëtiketteerd.
3. Als het materiaal niet meer wordt gebruikt moet het aan één van de natuurhistorische musea in Nederland worden gedoneerd.
4. Het verzamelen van materiaal mag geen bedreiging vormen voor het voortbestaan van een populatie.

Hoe bovenstaande punten gehanteerd worden, is natuurlijk afhankelijk van verstandige beoordeling door de verzamelaar. Uiteindelijk is het zijn verantwoordelijkheid om te bepalen wat 'serieus gebruik' en 'geen bedreiging' is.

K.-D.B. Dijkstra & V.J. Kalkman
dijkstra@naturalis.nnm.nl
kalkman@naturalis.nnm.nl

Nederlandse namen voor drie Zuid-Europese soorten

Zoals in de vorige Nieuwsbrief was aangegeven werd, zijn de afgelopen weken drie Zuid-Europese libellen soorten van een Nederlandse naam voorzien. Dit zijn:

Tyrheense grasjuffer voor *Ischnura genei*
Afrikaanse haaklibel voor *Paragomphus genei*
Geeladeroeverlibel voor *Orthetrum nitidinerve*

De volgende opmerkingen kunnen hierbij worden geplaatst:

Tyrheense grasjuffer: het deel van de Middellandse zee waar de soort op enkele eilanden voorkomt heet de Tyrheense zee.

Afrikaanse haaklibel: de mannetjes hebben naar beneden gebogen bovenste achterlijfslangen. Afrikaanse heeft betrekking op de verspreiding: van Zuid-Afrika in het zuiden tot Zuid-Europa in het noorden. Enkele mensen stelden voor om Afrikaanse haaklibel te vervangen door Afrikaanse haakrombout. Echter bij de Gaffellibel en de Tanglibellen is ook voor de uitgang -libel gebruikt en dat is hier ook gekozen.

Geeladeroeverlibel: de naam met de minste poespas, wijzend op de karakteristieke gele ader.

Dank aan Annelies Botschuyver, René Manger en Tim van den Broek voor het meedenken. En aan de leden van de tijdelijke commissie Frank Bos, Geert De Knijf, K.D. Dijkstra en Robert Ketelaar.

De procedure is uiteindelijk snel genoeg gelopen om de namen ook daadwerkelijk in de Nederlandse vertaling van de veldgids van Gerhard Jurzitza op te kunnen nemen.

Marcel Wasscher
marcelh@hetnet.nl

Snelle jongens

Een Venglazenmaker *Aeshna juncea* uitrusten met een zendertje, enigszins uit elkaar twee peilantennes plaatsen en uit het Dopplereffekt van de opgevangen signalen en wat driedimensionaal rekenwerk volgt de ware vliegsnelheid van de libel. Grapje. Ik heb het anders gedaan.

Vaak heb ik me afgevraagd hoe snel libellen nu eigenlijk vliegen. In de literatuur staan wel wat getallen genoemd, maar hoe nauwkeurig die zijn, ik zou het niet weten. Dan zit er maar een ding op: zelf meten. En zie hier enige resultaten, waarvan de nauwkeurigheid alleszins meevalt, plus of min tien percent of iets dergelijks.

Tijdens het patrouilleren boven het slootje van Heidestein (oostelijk van Zeist) vliegt een mannetje Venglazenmaker met 4 à 9 km/u (bij een temperatuur van 25°). Een snelheid van 7 km/u is een van de meest voorkomende snelheden, dat wil zeggen 90.000 lichaamslengtes per uur.

Voor mij zou dat 165 km/u betekenen, wat ik niet bepaald slenteren zou willen noemen.

Ze gaan vaak stilstaan, en ook als ze dat een halve meter verderop weer doen, is de topsnelheid op dat

kleine tussenstukje al zo'n 5 of 6 km/u. Echt snel zijn ze vooral als er iets aan de knikker is: bij rivaliteit met een ander mannetje. Bij rustig achtervolgen gaan ze zo'n 12 km/u. Ook in een heel scherpe bocht (middellijn 30 of 40 cm) wordt die snelheid gehaald, en dat ziet er werkelijk bliksemsnel uit. Bij rechtuit achtervolgen heb ik 15 km/u voor ze gemeten, maar het zou me niet verbazen als ze soms sneller gaan.

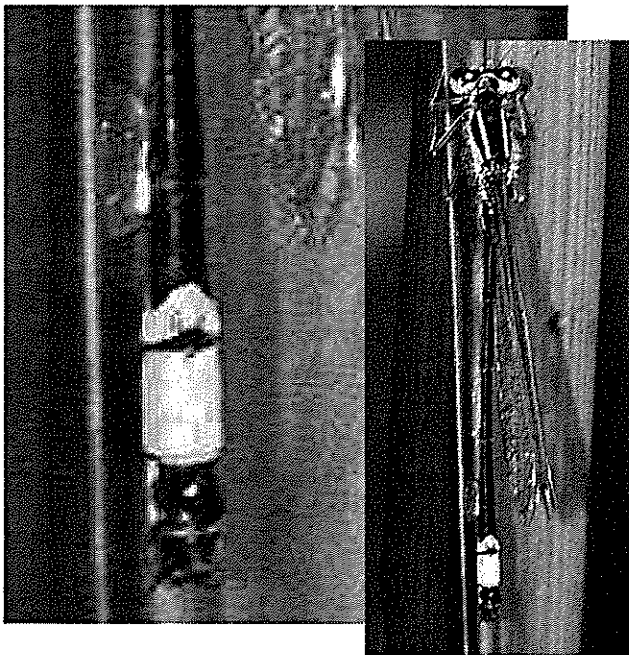
Nu het zendertje aan een Watersnuffel *Enallagma cyathigerum* hangen. Bij patrouilleren vliegen die met 1.5 à 3 km/u en het snelste wat ik gemeten heb is 4 km/u bij een achtervolging van een Watersnuffel door een Lantaarntje *Ischnura elegans*. Het grappige is dat de patrouilleersnelheid nauwelijks lager is dan die van een Venglazenmaker, gesteld dat je de snelheid uitdrukt in lichaamslengtes. De glazenmaker gaat meestal 25 lichaamslengtes per seconde, de snuffel 20. (Dat is 1 lichaamslengte per beeldje op de video, waar ik al deze metingen mee gedaan heb.)

Het lijkt me dat er bij andere gedragingen heel andere snelheden horen. Op de fiets gaat een libel soms even gelijk op, en dat is dus al gauw 20 km/u.

Weia Reinboud
weia@antenna.nl

Afwijkend Lantaarntje

Op 13 of 14 juni 2001 heb ik in het Noord Hollands Duinreservaat bij Bergen bijgaande foto gemaakt van een afwijkend individu van het Lantaarntje *Ischnura elegans*. Het mannetje heeft behalve het gebruikelijke blauwe segment 8 op de achterste kwart van segment 7 ook een blauwe vlek. Dit juffertje trok de aandacht omdat ik op zoek was naar tengere grasjuffers. Die willen zich nog steeds niet echt vestigen in de Noord-Hollandse duinen. Als ik iets verdachts zie, wil ik het voor alles eerst fotograferen en door de zoeker van de camera werd ik door de kleurverdeling op het achterlijf toch even in verwarring gebracht. Ik had dit nog niet eerder gezien.

Andere aanwezige Lantaarntje's waren normaal Verder heb ik nergens zoiets eerder of later waargenomen.

Harm Niesen
hnniesen@hotmail.com

Opmerking Weia Reinboud:

Interessant lantaarntje. Die heb ik nog nooit gezien, wel met een zwarte baan over de voorste helft van het lantaarntje op 8, daar stond ik de eerste keer (toen ik nog nauwelijks iets over libellen wist) toch gek van te kijken!

Van de e-mail-cirkel geplukt

Deze zomer zijn weer veel leuke libellenzaken gezien. Voor mensen die e-mail hebben kunnen zich aanmelden bij Remco Hofland [remcohofland@hetnet.nl] om de laatste nieuwtjes te horen. Voor de mensen die geen e-mail hebben hieronder enkele berichtjes die in de afgelopen tijd zijn rondgestuurd. De meeste stukjes zijn 'kattebelletjes', wellicht is het beter er niet direct naar te citeren, maar zo mogelijk voor nadere informatie contact op te nemen met de schrijvers.

Kleine tanglibel aan de grensmaas

Vandaag, 25 augustus zijn wij (Hans Matheve, Wim Heylen en Maarten Schurmans) eens op zoek gegaan naar Rivierrombouts (GOMPFLAV) aan de grensmaas (in de buurt van Maastricht, Maasmechelen en Eisden. Uiteindelijk hebben we niet alleen een patrouillerend mannetje rivierrombout gezien dat we helaas niet hebben kunnen fotograferen. Maar onze verbazing was groot toen we niet minder dan 2 mannetjes, 1 copula en 1 vrouwtje Kleine tanglibel (ONYCFORC) zagen (eerste waarneming in Vlaanderen sinds????). Hiervan hebben we 1 mannetje en 1 vrouwtje van kunnen fotograferen. (zij vertoonden allebei kenmerken van de zuidelijke ondersoort '*unguiculatus*') Die kleine tanglibellen hebben we verschillende keren ook naar Nederland zien vliegen.

Maarten Schurmans

Een berichtje uit het noorden

Afgelopen dinsdag en woensdag (28 en 29 augustus) zat ik op Rottumeroog en vond daar een mannetje Kleine roodoogjuffer (ERYTVIRI). Mogelijk de eerste keer dat de soort op dit Waddeneiland gezien is. Het beestje moet van elders komen want zoetwater is niet meer aanwezig. Verder enkele paardenbijters (AESHMIXT) en vele Steenrode heidelibellen (SYMPVULG). De Groene glazenmakers (AESHVIRI) in Woudbloem, Groningen zijn inmiddels over hun hoogtepunt heen. Het grootste aantal tijdens mijn monitoringroute overtreft de 200 exx.

Leon Luijten

Wederom waarnemingen van de Roer

Woensdag 29 augustus werd door Bertus de Lange en Eus van der Burg doorgebracht langs de Roer. De Gaffellibel OPHICECI bleek weer eens onvindbaar. De visvijvers ten zuiden van Vlodrop bevatten zoals gewoonlijk vele Kanaaljuffers (CERCLIND). Bij de fietsbrug ten oosten van St. Odiliënberg werd een kersverse man Rivierrombout (GOMPFLAV) gezien, alsmede een Visarend.

Eus van der Burg